

36. SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ: A szentgyörgyhegyi jégbarlangról. = Karszt és Barlangkut. Tájé., 8. évf. p. 98. Bp. 1963.
37. BERTALAN KÁROLY-SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ sen.: Bibliographia Speleologica Hungarica 1936-1940. = Karszt- és Barlangkutató, 5. évf. 1963-1967. p. 139-182. Bp. 1968.
38. (SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ)-viszky: Feltárták Jupiter (Zeus) barlangját = Karszt és Barlang, 1964. 2. p. 70. Bp. 1964.
39. (SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ)-viszky: Új barlangtani intézet az USA-ban. = Karszt- és Barlang, 1964. 2. p. 70. Bp. 1964.
40. SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ: Barlangnap 1964. = Karszt és Barlang, 1964. 2. p. 70. Bp. 1964.
41. SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ: A Szemlőhegyi-barlang irodalma. = Karszt és Barlang, 1965. 1. p. 31-33. Bp. 1965.
42. SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ: Farkas János, Sartory József és az Aggteleki-barlang. = Karszt- és Barlang, 1966. 1. p. 1-8. (2 fotó) Bp. 1966.
43. SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ: A Kárpát-medence legrégebben ismert jégbarlangja. = Karszt és Barlang, 1968. 1-2. p. 11-16. (2 fotó) Bp. 1969.
44. SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ: Szpeleológiai folyóiratok. = Karszt és Barlang, 1969. 1. p. 41-42. Bp. 1971.
45. SCHÖNVISZKY (LÁSZLÓ)-BALÁZS (DÉNES): A Társulati taglétszám alakulása. = Karszt és Barlang, 1970. 2. p. 104. Bp. 1972.
46. SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ: Bibliotheca Speleologica = Karszt és Barlang, 1970. 2. p. 106. Bp. 1972.
47. BERTALAN KÁROLY-SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ: Bibliographia Speleologica Hungarica 1941-45. = Karszt és Barlangkutató, 6. évf. 1968-1971. p. 131-177. Bp. 1971.
48. (SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ) S. L.: Vendl Aladár (1886-1971) = Karszt és Barlang, 1971. 1. p. 47. Bp. 1974.
49. (SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ) S. L.: Dr. Bányai János (1886-1971) = Karszt és Barlang, 1971. 1. p. 47. Bp. 1974.
50. SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ: Barbie Lajos emlékezete. = Karszt és Barlang, 1971. 2. p. 94. Bp. 1974.
51. BERTALAN K. (ároly)-SCHÖNVISZKY L. (ászló): Bibliographia Speleologica Hungarica Addenda et Corrigenda 1691-1943 = Karszt- és Barlangkutató, 7. évf. 1972. p. 167-181. Bp. 1973.
52. SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ: Bekey Imre Gábor = Karszt és Barlang, 1972. 1-2. p. 17-20. Bp. 1974.
53. BERTALAN KÁROLY-SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ sen.: Bibliographia Speleologica Hungarica Register 1931-1945. = Karszt- és Barlangkutató, 8. évf. 1973-1974. p. 147-260. Bp. 1976.
54. SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ: Barlangi ismeretek a XVII. században. = Karszt és Barlang, 1978. I-II. p. 1-4.

Összeállította: Lendvay Ákos

BÚCSÚ TULOGDI JÁNOSTÓL

Néhány nappal 88. születésnapja előtt, 1979. október 1-én örökre eltávozott közülünk dr. Tulogdi János, a földrajztudomány tudós professzora, Társulatunk tiszteleti tagja.

Tordán született 1891. október 12-én. Kolozsvárott járt középiskolába. Tizenegy éves volt, amikor 1902-ben egy iskolai kirándulás során először kúszott be barlangba, a Tordai-hasadék Balika nevű üregébe. Három év múlva földrajztanára vezetésével a révi Zichy-barlangot keresték fel, ahová utóbb osztálytársaival többször is visszatért. A barlangok földalatti világának varázsa egy életre megragadta.

Egyetemi tanulmányait is Kolozsvárott végezte a természetrajz-földrajzszakon, ahol olyan kiváló tanárai voltak, mint Cholnoky Jenő és Szádeczky-

Kardoss Gyula. Szorgalma és kiváló munkája alapján még egyetemi hallgató korában gyakornoknak neveztek ki az Ásvány-Földtani Intézetbe. De alig fejezte be tanulmányait, máris katonai szolgálatra kellett bevonulnia. Négy esztendőt töltött az az első világháború harcterein, ahonnan súlyos lábsebesüléssel tért haza.

Felgyógyulása után, 1918-ban a nagy múltú Kolozsvári Református Kollégium tanára lett, ahol 1945-ig ezernyi diákot tanított, nevelt a természet és a természettudományok szeretetére. Oktató munkája mellett folyamatosan tudományos munkát is végzett, 1925-ben a Budapesti Tudományegyetemen geológiából és földrajzból doktori oklevelet, majd 1943-ban a Kolozsvári Egyetemen Erdély földrajzából egyetemi magántanári képesítést szerzett. Közben tevékeny, lelkes ismeretterjesztő és társadalmi szervező munkát is végzett az Erdélyi Múzeum Egyesület Természettudományi Szakosztályának titkára és az Erdélyi Kárpát Egyesület alelnökeként. Középiskolai tanár korában nem csak tanítványait vitte tanulmányi kirándulásokra Erdély barlangjaiba, de résztvett a Zichy-, az Igric- és a Magyar-barlangban folyó kutatásokban is (1943), és utazásai során számos távolabbi barlangot is felkeresett, köztük a Postojnai-barlangot (1925, 1933), az Eisriesenweltet (1932), a Skocjani-barlangot (1933) és a Baradlát (1943).

1945-ben a kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen a földrajz tanszékvezető professzora lett, ahol 1959-ig, nyugdíjazásáig a legmagasabb szinten tanított, nevelt. A rendkívül széles látókörű, sokoldalú tudós az évek során előadott az egyetemen geomorfológiát, klimatológiát, hidrológiát, a kontinensek földrajzát, a földrajzi felfedezések történetét és a szülőföld földrajzát. De nemcsak előadásokat tartott. Hirdette, vallotta és hallgatóiba is beleoltotta, hogy a természet közvetlen ismeretét sem előadások hallgatása, sem könyvek olvasása

nem pótolhatja: a természetkutató számára a terepmunka a legfontosabb. Sérült lába ellenére száznál több tanulmányi kirándulást vezetett a hallgatók számára Erdély-szerte. Számos barlangot is felkeresett tanítványaival, hogy a természetben is bemutassa azt, amiről egyetemi katedróján előadott. Karsztmorfológiai és barlangtani tanulmányokat végeztek a Zichy-barlangon kívül többek közt a Körösfői- és a Kucsulátfalvai-barlangban, a Tordai-hasadék barlangjaiban és a Berettyó forrása fölött elterülő kis mészkőfennsík barlangjaiban, valamint víznyelők és többsorai között is. Sokoldalú oktató, nevelő és társadalmi tevékenysége mellett a tudományos munkára is volt energiája. Tanulmányainak és tudományos ismeretterjesztő írásainak száma meghaladja a 250-et, a középiskolások számára írt tankönyvei több kiadást is megértek, sikert aratott a Túristák Könyve című munkája is.

De nyugdíjasként sem télenkedett. Dolgozott, alkotott tovább. Figyelemmel kísérte szakterülete újabb eredményeit, igényelte, nehezen várta és boldogan olvasta Társulatunk kiadványait is. Sorban jelentek meg újabb tanulmányai, nem egyszer olvashattuk írásait a Karszt és Barlang hasábjain is. Kedves tudományos kutatási területe volt a földrajzi nevek gyűjtése és magyarázata. Életének utolsó nagy munkája, a két társszerzővel írt és 1976-ban megjelent Földrajzi Kislexikon az ő kétévtizedes helynév-magyarázat gyűjtésén alapult. 85 éves volt, amikor ez a nagy munka megjelent. Ezután, bár szelleme mindvégig friss maradt, de az alkotó munkában már megakadályozta látásának egyre súlyosbodó romlása, mely végül is a teljes vakáshoz vezetett. Nem tudtak segíteni rajta a nagy gonddal, szeretettel és hozzáértéssel végzett műtétek sem, látását nem nyerte többé vissza, és a hosszú hónapokon át tartó fekvéstől felsebesedett teste végleg megpihent.

Szerény, csendes ember volt, de a szíve teli szeretettel szülőhazája, népe, az emberek iránt. Humanista volt a legjobb, a legtisztább értelemben.

Mint vérbeli geográfus szenvedélyesen szerette, járta és kutatta azt a földet, amelyből vétetett és amelyben most már örök álmát alussza. És szenvedélyesen szerette e föld népét. Szívét, eszét, lelkét szélesre tárva, bőkezűen osztotta tudása és szeretete legjavát. Tanított mindig, mindenütt és mindenkit, aki feléje fordult. Bennünket is.

Megragadta őt, és egész lényét vonzotta a föld mélyének varázsa. Lelkesen járta és kutatta egész életén át a barlangokat — kevés hozzáfogható ismerője volt valaha is Erdély barlangjainak — és amit tudott, amit megismert, azt a próféták lelkes örömeivel adta közre, nem csak a katedróról, hanem mindig mindenütt és mindenkinek, szóban és írásban egyaránt.

Nem véletlenül áll gyászjelentésében egy idézőjeles mondat — egyetlenegy a nagy életművéből: „Nem ismertem nagyobb örömet, mint mikor a csodálatos barlangok mélyében gyönyörködhettem, és a természetben vadvirágcsokrot szedhettem”.

A magyar barlangkutatók mint egyik nesztorukra, nagy öregjükre tekintettek föl rá. És amikor 1968

decemberében Társulatunk újjáalakulásának 10. évfordulóján, a fölszabadulás után első ízben tiszteleti tagokat választottunk, a négy köztiszteletben álló, példamutató nagy öreg — két budapesti és két kolozsvári professzor — neve között ott állt az övé is. Tizenegy év telt el azóta, és most a négy nagy öreg közül utolsóként ő is eltávozott közülünk.

Otthonát egy-egy szép ásvány mellett gyönyörű erdélyi magyar hímzések, szőttesek, cseréptányérok és bokályok, régi népi használati tárgyak díszítették. Lakása nemcsak a szeretetre méltó emberek meleg otthona volt, ahol az ember a baráti légkörben egyből otthon érezte magát, de egy szerényen visszahúzó nagy tudós alkotóműhelye is. Ablakából ráláttunk a Mátyás király által építtetett gyönyörű Farkas utcai református templomra, melyben egy erdélyi fejedelmünk is nyugszik, és ahol két eszendővel ezelőtt Kós Károlyt is búcsúztattuk. Innen kísérték most utolsó útjára Tulogdi Jánost is. Halálát oly gyorsan követte a temetés, hogy Magyarországról csak nagyon kevesen jutottak el oda időben. De barátainak, tanítványainak, tisztelőinek több ezernyi serege így is megtöltötte a főséges magyar történelmi műemléképület hatalmas csarnokát. Sorban búcsúztak tőle kedves tanítványai és tisztelői.

Hamvait Erdély történelmi Pantheonjába, a kolozsvári Házsongárdi temetőbe kísérte a gyászolók serege, ott vettek végső búcsút tőle, és ott pihen most megfáradt teste Erdély történelmének nagyjai és kiváló tudósai között, ahol példamutató békeségben nyugszanak egyazon sírkert földjében Szenczi Molnár Albert, Apáczai Csere János, Kriza János, Brassai Sámuel, Emile Racovitza és most már Tulogdi János is.

Szeretreméltó emléke tovább él közöttünk — mintha magam előtt látnám, ahogy huncutkodón mosolyogva magyaráz. De nemcsak emlékezetünkben él, amely velünk, emlékezőkkel együtt múlandó, hanem ércnél maradandóbban őrzik meg emlékét saját időtálló alkotásai: könyvei, értekezései, szak tanulmányai és a legszelebb rétegek számára közérthetően, mégis magas színvonalon megfogalmazott ismeretterjesztő művei, földrajzi, barlangtani, tudománytörténeti és turisztikai írásai.

János bátyám, drága barátunk, tudós tanító-mesterünk! Nehéz szívvel búcsúznak tőled barátaid, tisztelőid, tanítványaid. Búcsúznak és mégis igyekszünk megőrizni Téged magunk között azzal, hogy szellemedet ápoljuk tovább, a mély humánusmot, az alkotó szorgalmat, a szülőföld és a nép áldozatos szeretetét. Amíg ez a szellem él sorainkban, addig Te is itt leszel közöttünk. Megtört tested pedig pihenjen békeségben a drága hazai földben, legméltóbb helyén, a Házsongárdi temető Pantheonjában.

Dr. Dénes György

Dr. Tulogdi János fontosabb karszt- és barlangtani munkái

1. A Csoklovina-i barlang. — *Páosztortűz*, 1928. 15.
2. A Tordai-hasadéki Kéményseprő-barlang kutatása. — *Ara-nyosszék*, 17, 1934.

